

2. Спесівцев Д. С., Духневич В. О. Зв'язок права та інноваційних технологій як предмет окремого освітнього компонента при підготовці фахівців у сфері права: досвід університетів світу і України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 196–200. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/43>

3. Корж І. Ф. Нірвана правового життя в Україні. *Інформація і право*. 2022. № 4(43). С. 23–36. URL: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.4\(43\).269966](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.4(43).269966)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-162>

«ДЕРЖАВНА МИТНА ПОЛІТИКА» І «ДЕРЖАВНА МИТНА СПРАВА»: ПОНЯТТЯ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ

Яромій Іван Васильович

кандидат юридичних наук

Державна митна політика є важливим інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності, сприяючи захисту національного ринку, наповненню бюджету та забезпеченню економічної безпеки країни.

Державна митна політика визначається як один із найважливіших чинників економічного розвитку України, що матиме вплив за умови ефективного державного управління відповідними процесами, спрямованими на забезпечення належних організаційно-правових умов для розширеного відтворювального процесу в країні, забезпечення гідного місця України в системі міжнародного поділу праці, зміни структури зовнішньої торгівлі, створення умов для ефективного захисту інтересів вітчизняних товаровиробників, зміцнення економічної безпеки країни [1].

На нормативному рівні визначення правової категорії «державна митна політика» наведено в статті 5 Митного кодексу України як «система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки». Водночас державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики. За загальним правилом реалізацію митної політики покладено на митні органи [2].

Щодо теоретичного рівня, то єдиного визначення терміну «державна митна політика» серед науковців не вироблено. З огляду на що проаналізуємо основні наукові підходи. Так, відповідно до визначення запропонованого Д.В. Приймаченко «митна політика» - це система заходів, що регулюють ввезення, вивезення та транзит переміщуваних через кордони даної держави товарів й інших предметів, їх митне обкладення, оформлення і контроль [3].

У розумінні Енциклопедії Сучасної України термін «митна політика» є складником внутрішньої та зовнішньої державної політики, що є сукупністю передусім економічних заходів щодо митної справи, спрямованих на захист національних інтересів та національної безпеки в політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах. Виконує економічну, регулятивну, захисну, фінансову, інформаційно-статистичну, міжнародно-політичну функції [4].

Окремо слід вказати на визначення терміну «державна митна політика» наведеного на офіційних веб сайтах державних органів, до повноважень яких віднесено її забезпечення. Зокрема йдеться про Мінфін, який трактує державну митну політику як діяльність держави у сфері захисту митних інтересів та безпеки України, адаптації митного законодавства та технологічних інструментів до європейських правил, створення умов для розвитку міжнародної торгівлі, її інтеграції до світової економіки, а також захисту внутрішнього ринку [5].

За іншим підходом, «митна політика» розглядається як система принципів і напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних і нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі [6, с.8].

Цікавим в даному контексті є дослідження міжнародного досвіду щодо трактування терміну «митна політика», значення якого різняться в залежності від цільового спрямування, яке покладено в основу цього правового явища. Так, до прикладу зміст «митна політика» розкривають як: - оптимальну конфігурацію цілей, принципів, функцій, напрямів ведення митної справи (США); - систему заходів, що застосовує держава для встановлення певної конфігурації митного оподаткування на імпортовані в країну товари та проходження ними митних формальностей (Австралії); - забезпечення найефективнішого використання інструментів митного контролю та регулювання товарообміну на митній території, участі в реалізації торговополітичних завдань щодо захисту внутрішнього ринку, стимулювання розвитку національної економіки (ЄС) [7].

Кийда Л.І., Н.І. Шевченко характеризує державне управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності, яка включає: 1) зовнішньоекономічну політику; 2) державну митну політику,

складовими якої є: а) державна митна справа; б) механізм та методи реалізації митної політики; в) суб'єкти реалізації державної митної політики; 3) зовнішньоторговельну політику [8].

Серед основних функцій митної політики виокремлюють: а) фінскальну; б) контрольно-охоронну. Водночас формами здійснення державної митної політики є: політика державного протекціонізму та політика вільної торгівлі (лібералізація). Щодо засобів реалізації митної політики, то їх поділяють на: а) тарифне (зокрема, митний контроль, митне оформлення); б) нетарифне регулювання (зокрема, ліцензування, митні обмеження) [9, с. 5].

Важливо в контексті даної теми дослідити співвідношення таких категорій як «державна митна політика» та «митна справа». Ретроспективний аналіз використання терміну «державна митна справа» дозволяє говорити, що ця категорія як самостійно вживаний термін вперше вжито у Митному кодексу України у 2012 р. [2]. До цього часу термін використовувався як невід'ємна складова терміну «державна політика у сфері державної митної справи», який було вперше застосовано у 2011 р.

Державна митна справа розглядається як: - діяльність держави із застосування, забезпечення виконання й дотримання митного законодавства та протидії його порушенню; - як державна функція, суб'єктом якої є держава, а об'єктом - сфера суспільних відносин, що виникають під час фізичного переміщення товарів у міжнародному обігу. Змістовну частину діяльності, що охоплюється терміном «митна справа», становлять митні формальності, митний контроль та протидія митним правопорушенням. Значення терміну «державна митна справа» наведено у значенні «митна справа», що використовувався раніше у законодавстві України та зазвичай використовується у теоретичних дослідженнях [6].

гідно нормативного визначення поняття «митна справа» розкривається як «встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної митної політики» [2].

Згідно із сучасними поглядами на теорію держави і права, державна політика має комплексний характер та виступає критерієм щодо визначення змісту діяльності держави в тій чи іншій сфері, визначається у конкретних правових нормах і реалізується в процесі діяльності органів державної влади. З огляду на що можна стверджувати, що митна політика є ширшим поняттям, ніж митна справа [6, с.8].

Висновки. Таким чином, можна зробити висновки, що державна митна політика є сукупністю принципів, цілей і напрямів діяльності держави у сфері регулювання митних відносин, що визначає стратегію держави щодо міжнародної торгівлі, захисту економічних інтересів, забезпечення митної безпеки. Водночас державна митна справа може бути розглянута як практична діяльність, пов'язана з реалізацією державної митної політики, що включає в себе такі компоненти як: митний контроль, митне оформлення, справляння митних платежів та інші процедури. Співставляючи дані категорії слід відмітити, що державна митна політика визначає стратегію, а державна митна справа – тактику її реалізації; перша категорія визначає "що" і "чому", а друга відповідно – "як", «яким чином».

Тобто, митна справа є інструментом реалізації державної митної політики. Окрім цього, якщо порівнювати ці категорії беручи за основу рівневий компонент, то державну митну політику потрібно розглядати на стратегічному рівні, а державну митну справу на – оперативному (практичному). Водночас державна митна політика та державна митна справа є взаємопов'язаними категоріями, покликаними забезпечити ефективне регулювання митної сфери.

Література:

1. Кийда Л.І., Шевченко Н.І. Особливості реалізації державної митної політики. Електронне видання. Державне управління удосконалення та розвиток. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/68.pdf
2. Митний кодекс: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/ed20241230>
3. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006. 332 с. 54.
4. Митна політика. Енциклопедична стаття. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-64698>
5. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/>
6. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн навч. Посіб. Тернопіль. ТНЕУ, 2018. – 198 с. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/items/afe2eca7-ed8c-4752-883a-91bcd839fecd/full>

7. Пашко П. В. Щодо термінів —митна політика та —митна справа. *Вісник Академії митної служби України*. Серія: Економіка. 2012. № 2. С. 41-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2012_2_7

8. Кийда Л.І., Шевченко Н.І. Особливості реалізації державної митної політики Електронне видання. *Державне управління удосконалення та розвитку*. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/68.pdf

9. Погрішук Г.Б., Бей С.О. Формування та реалізація митної політики України. *Економіка та суспільство*. № 40. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1513/1455>

10. Кунєв Ю.Д., Баязітов Л.Р. Митна енциклопедія: У трьох томах. Т.1/: Редкол.: ... І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. - Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. - 592 с. - (Митна справа в Україні. Т. 26).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-163>

ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ПРИВАТНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Спасова Катерина Іванівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного права,

Національний університет «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

Війна в Україні спричинила значну кількість випадків порушення прав людини, руйнування звичного способу життя та моральних страждань громадян. Втрата близьких, травми, примусове переміщення, зруйновані домівки та втрата засобів до існування — усе це вимагає належного юридичного реагування, особливо в частині компенсації нематеріальних втрат.

Вітчизняне законодавство про відшкодування моральної шкоди є загальним і недостатньо враховує специфіку наслідків воєнного конфлікту. Виникає потреба у вдосконаленні правового регулювання, яке охоплювало б питання визначення моральної шкоди в контексті війни, механізми оцінки розміру компенсації, а також процедури її стягнення. Особливого значення набуває співвідношення приватноправових і публічноправових інструментів, адже держава часто виступає стороною відповідальною за захист прав постраждалих.